

„A ZENE AKKOR HAT, HA IDŐT HAGYUNK RÁ”
**DOBSZAY-MESKÓ ILONA A MESEDARABOKRÓL, A
TOVÁBBADOTT TUDÁSRÓL ÉS KARMESTERI PÁLYÁJÁNAK
ÚJ SZAKASZÁRÓL**

ilonamesko.com

Az izgalmas jelenetek mellett mindig akadnak lassabb, merengőbb szakaszok, a befejezés pedig boldog és felszabadító – talán ez is hozzájárul ahhoz, hogy a gyerekek mindvégig lelkes figyelemmel kövessék az előadásokat, majd a végén ujjongva tapsoljanak. Dobszay-Meskó Ilona zenés mesejátékait az elmúlt évtizedekben több tízezer óvodás és kisiskolás hallotta. Az előadások azt is bebizonyították, hogy a gyerekek figyelmét akár negyvenöt percen át is fenn lehet tartani, ha a mű dramaturgiai felépítése megfelelő, és a feszültebb pillanatok nyugvópontok váltják.

A karmester-zeneszerző tanárként ugyanezt tapasztalja konzervatóriumi növendékeinél és nemzetközi karmesterkurzusainak résztvevőinél is. Épp annyi esztendeje tanít, amennyit maga is az iskolapadban töltött, és bízik abban, hogy ez idő alatt már visszaadott valamit abból a tudásból, amelyet korábban kapott. Zeneszerző- és karmesternövendékekkel foglalkozik, szimfonikus zenekart vezet, miközben új kompozíciók születnek, és karmesterként is rendszeresen pódiumra lép. Dobszay-Meskó Ilonával a gyerekeknek és fiataloknak szóló műveiről, a negyedszázados pedagógiai munka tapasztalatairól, a karmesteri felelősség változásáról és pályájának következő szakaszáról beszélgettünk.

– Sokan emlegetik, hogy mindhárom darabja végén – Jancsi és Juliska, Fehérlófia, Rigócsőr király – teljes extázisban tapsolják vissza az előadókat a gyerekek. Mi a titkuk ezeknek a zenés mesejátékoknak?

– Gyakran még a pódiumhoz is odajönnek, hogy megöleljenek, vagy elmeséljék más zenei élményeiket. Az előadások során tizenkét-tizenöt önálló zenei tételt hallanak,

amelyek nem egyszerűen a történet kísérőzenéi, hanem abban segítenek, hogy a gyerekek belső képeket alkossanak az elhangzott meséről.

Vannak közöttük izgalmas, sőt félelmetes tételek, de megvannak a nyugvópontok is. Amikor például a főhőst elnyomja az álom, a zenészek behunyják a szemüket, a gyerekek pedig követik a példájukat, és teljesen belemerülnek a zene hangulatába. Mindennek a kulcsa a megfelelő időkezelés és a tudatos dramaturgiai építkezés.

Nem gondolom, hogy azért kellene rövidebb darabokat írni, mert a mai ember már ne tudna olyan kitartóan figyelni, mint korábban. Gyakran halljuk, hogy felgyorsult világunk és a rövid videók térhódítása alapvetően megváltoztatta a koncentrációs képességünket. Én azonban úgy vélem, hogy az agyunk évezredek alatt kialakult működését néhány esztendő nem írja felül. Arra van szükség, hogy a drámai szakaszok mellett nyugvópontokat is teremtsünk.

Óriási tévedés azt gondolni, hogy a gyerekek nem képesek negyvenöt percen át figyelni. Képesek rá, ha nem tartjuk őket állandó feszültségben, és időt hagyunk arra is, hogy feldolgozzák mindazt, ami történik. A felnőtt sem tud folyamatosan koncentrálni – és miért is kellene tudnia? Nem feltétlenül az előadás idejét kell tehát csökkenteni. A jó alkotó azt is pontosan tudja, mikor kell lehetőséget adnia a közönségnek arra, hogy egy pillanatra szabadon elmerengjen.

Egy feszített, sok információt tartalmazó, intenzív koncentrációt igénylő órán valóságos csodát tehet egy jól időzített imaginációs gyakorlat. Utána ragyogó tekinteteket látok, és rengeteg kreatív gondolat születik. Nem gépek vagyunk; szükségünk van regenerációs időszakokra is.

A gyerekeknél az is meghatározó, milyen élménnyel ér véget az előadás, hiszen gyakran a befejezés marad meg bennük a legerősebben. Ezért van szükség a feloldásra. Mivel színházi közegben nőttem fel, a színházi gondolkodás és a dramaturgia mintázatai szinte észrevétlenül ivódtak belém. A gyerekek is átélhetik a történet drámai és fájdalmas pillanatait, de utánuk különösen fontos a felszabadító, boldog befejezés. Az együtt tapsolás lehetőségével is élek, amit aztán mindig nagy örömmel folytatnak.

– Ráadásul ezzel megtanulják azt is, hogy egy koncerten vagy előadáson miként kell viselkedni, hogyan kell kifejezni a tetszésüket.

– S azt is, hogy a vége előtt nem húzzuk a kabátunkat, és nem rohanunk el... A Jancsi és Juliska és a Fehérlófia Lukácsné Győző, a BonBon Matiné életre hívójának felkérésére született. A Fehérlófia szövegét Tarr Ferenc írta, aki később Győző bácsitól a BonBon Matiné szervezési feladatait is átvette. A Rigócsőr királyt már az Őszi Fesztivál felkérésére komponáltam, ugyancsak Tarr Ferenc szövegére.

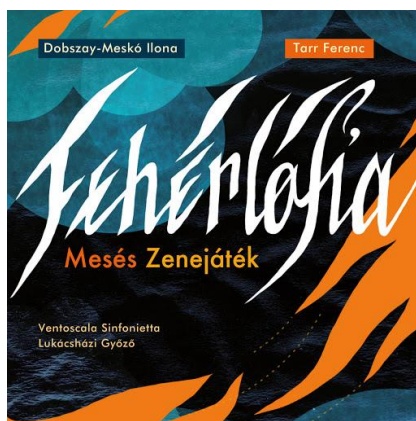
[Nem félünk a kortártól – Mesén innen és túl](#)

[Boszorkánytánc a Jancsi és Juliska című mesejátékból](#)

Varga Fruzsina- fuvola, Csalló Roland – klarinét, Horváth – fagott, Varga - ütőhangszerek
Meskó Ilona – zongora, Dobos Emőke – illusztrációk
(Music by Ilona Meskó 2013)

[Teljes lejátszási lista megtekintése](#) (11 felvétel)

[Teljes lejátszási lista megtekintése](#) (9 felvétel)

© 2018 BonBon Matiné

A BonBon Matinéval tizenkét éven át tartó, intenzív közös munkánk volt. A művek kamarazenekari változatait az általam alapított Ventoscala Sinfoniettával vittük el sok-sok óvodához és iskolához, nagyzenekari változataikat pedig számos hazai szimfonikus zenekar játszotta sorozatban. 2027 tavaszán például a Győri Nemzeti Színházban lesz Fehérlófia-sorozat. Nagy öröm számomra, amikor ezek a művek újabb együttesek előadásában is eljutnak a gyerekekhez.

[Dobszay-Meskó Ilona – Pilinszky János: Egyenes labirintus](#)

A zene és a szöveg együttes hatását a Kosztolányi-estünk, az Akartok-e játszani? is bizonyította. Ez az összeállítás a középiskolásoktól egészen a legidősebb generációig képes megszólítani a hallgatókat. Még a gyakran cinikusnak vagy „megszelídíthetetlennek” tartott kamaszok is nagy figyelemmel követték, sokakat könnyekig megérintett.

Eleinte aggódtunk, hogyan fogadják majd a kötelező irodalomhoz kapcsolódó előadást, de az ország legkülönbözőbb pontjain megtapasztalhattam, milyen erősen hat rájuk. Egyáltalán nem könnyű ennek a korosztálynak írni – ezt az ifjúsági irodalom területén is láthatjuk. Már egy tízévesekből álló osztályban is előfordulhat, hogy az egyik gyerek még hisz a Mikulásban, miközben a másik már erősen kamaszodik, testileg és lelkileg egyaránt. Nemcsak pedagógusként, hanem zeneszerzőként is érdemes figyelembe venni ezeket a hatalmas érettségbeli különbségeket.

A Kosztolányi-est háborúról, életről és halálról, örök emberi értékekről és érzésekről szól. A művészet feladata éppen az, hogy hasson – akár kisebbekhez, akár nagyobbakhoz szólunk.

Dobszay-Meskó Ilona

– *Említette a tanítást. Már több mint negyedszázada áll a katedrán.*

– Épp most számoltam össze, hogy tanárként most töltöttem vissza mindazt, amit kaptam. Az általános iskola és a konzervatórium után zeneszerzést, majd karmesterséget tanultam, később pedig mentorképzést végeztem, ugyancsak a Zeneakadémián. Tavaly egy színházrendezői tanfolyamot is elvégeztem. Az életemben tehát folyamatosan jelen van a tanulás és a tanítás. Az első pillanattól kezdve szeretem ezt a munkát – még a hozzá tartozó Excel-táblázatokat is.

– *Miként kezdődött, és miért foglalkoztatta a tanítás?*

– Ha valamit öt perccel hamarabb fejtettem meg, mint valamelyik osztálytársam, azonnal magyarázni kezdtem neki. Azt hiszem, ez abból is fakadt, hogy a családban gyakran én próbáltam értelmezni a külvilág történéseit, mintegy magyarról magyarra fordítani mindazt, ami körülöttünk zajlott. Sokáig azt éreztem, hogy ha valaki nem ért valamit, nekem kell érthetővé tennem számára.

Húszéves koromban határozatlan idejű kinevezést kaptam zongorakísérőként a Weiner Szakiskolában, miközben éppen csak elkezdtem a Zeneakadémiát. Amint megszereztem a zeneszerzői diplomámat, kaptam egy zeneszerzés szakos növendéket; a következő évben már tizenkettőre nőtt a számuk, és újabb tanárra is szükség lett. Később a Bartók Konzervatóriumban is tanítani kezdtem, ahol a zeneszerzés és a karmesterség oktatása mellett rám bízta a szimfonikus zenekart is.

Mindkét iskolát nagyon szerettem, de két gyermekem megszületése után már túl sok lett volna egyszerre minden feladatot megtartani. Végül a zenekar miatt döntöttem a Bartók mellett.

Dobszay-Meskó Ilona a Bartók Konzervatórium Szimfonikus Zenekara és Énekkara élén

Bartók: Two Portraits (11:31)

Kodály Zoltán: Budavári Te Deum (18:51)

Kodály: Háry János Suite (22:37)

J. Brahms – Hungarian Dance No. 5 in G minor, J. Strauss II – Thunder and Lightning Polka, Op. 324 (7:42)

Ravel: Bolero (18:21)

Borodin: Prince Igor – Overture; Polovtsian Dances, Khachaturian: Adagio from Spartacus, Sabre Dance (43:18)

Arturo Márquez: Danzón No. 2. (9:25)

– *Miben változott pedagógusként az elmúlt évtizedek alatt?*

– Sok mindenben változtam, de talán elsősorban megértőbb és megengedőbb lettem. Kezdként természetesen én is követtem el hibákat, ugyanakkor mindig igyekeztem

tanulni a növendékeim visszajelzéseiből. Már az első évektől arra kértem a volt diákjaimat, hogy őszintén írják le a közös munkával kapcsolatos benyomásaikat – a negatívakat is. Érkezett néhány olyan megrendítően őszinte vallomás, amelynek hatására változtattam a módszereimen és a szemléletemen.

Pályám elején a megfelelő módszer és stratégia mindenhatóságában hittem. Azt gondoltam, hogy ha megtalálom a kulcsot, akkor bárkiből bármi lehet, és minden növendékből ki kell hoznom az elképzelhető maximumot. Büszke voltam arra, hogy minden tanítványomat felvették a Zeneakadémiára, de nem mérlegeltem eléggé, milyen terheket róhat ez egy fiatalra, és valóban az-e számára a megfelelő út, amelyre én szeretném eljuttatni.

Ma már jobban látom, hogy a fejlődést számos olyan tényező befolyásolja – az egyéni motiváció, az adottságok vagy az élethelyzet –, amely nem a tanár hatáskörébe tartozik. Korábban csak a saját felelősségemet láttam abban, ha egy növendék nem volt sikeres. Nem működhet azonban az, hogy éjszakákon át nem alszom, és a századik módszert próbálom kitalálni, mert valaki nem tud előrelépni.

Lehet, hogy másfelé vezet az útja, és hagyni kell, hogy a saját girbegurba ösvényén haladjon, nem pedig erőszakkal rárángatni egy kibetonozott egyenesre. Ehhez a belátáshoz és elengedéshez is évtizedek kellettek. Azt is pontosabban látom már, hogy egyes tanítványaim kivételes tehetsége mindenképpen utat tört volna magának. Gondolok például Rajna Martinra vagy Török Leventére.

Ugyanakkor hihetetlenül felgyorsult a pedagógiai diagnosztizáló képességem. Nagyon hamar felismerem, hogy egy-egy növendéknek mire lehet szüksége. Rengeteg hasznos és tanulságos történetet őrzök különböző elakadásokról és az azokból való sikeres továbblépésekről. Láttam már valódi csodákat is.

– A vezénylés kapcsán nyilatkozta is egy interjúban, hogy a tanításban fontosnak tartja, ne csak a technikát adjuk át, hanem a gondolkodásmódot is.

– Az elmúlt évek társadalmi változásai – gondoljunk például a #MeToo mozgalomra – arra is ráirányították a figyelmet, hogy ma másként kell vezetői pozícióban viselkednünk, mint korábban. Hosszú ideig az a kép élt a karmesterről, hogy nem hibázhat, érinthetetlennek és tökéletesnek kell mutatkoznia. Ilyen ember azonban nem létezik.

A zenekari hierarchiának természetesen fontos funkciója van, de nem járhat együtt emberi alávetettséggel. Aki a szakmai hierarchia más pontján áll, attól még emberként nem ér kevesebbet. Ideje, hogy ez a szemlélet a karmesterképzésben is hangsúlyosan megjelenjen.

Ugyanilyen fontos az a lelkiület, amellyel az ember kiáll a zenekar elé. A karmester felelőssége, hogy az együttes tagjai milyen légkörben töltik el a próba három óráját. Ha azt közvetíti, hogy semmi sem elég jó, és túl sok a kritika vagy a becsmérlő

megjegyzés, az egész munkafolyamat mérgezővé fog válni. Ezen a rendszeren elsősorban felülről lehet változtatni.

– *Erre a gondolkodásra mennyire vevők a fiatal dirigensek?*

– Nagyon. Több olyan gyakorlatom is van, amely segít nekik mindezt a saját tapasztalatukon keresztül megérteni. Frontális oktatás helyett közös munkával, konkrét próbahelyzetekben dolgozunk, így azonnal érzékelhetővé válik az alkalmazott módszerek hatása.

Megtapasztalják például a szemkontaktus és a metakommunikáció jelentőségét, valamint azt, milyen erősen hat a karmester habitusa és emberi jelenléte a zenekarra. Valóban nem mindegy, kivel és milyen légkörben tölti a munkaidejét az a nyolcvan ember, aki azután délután – például egy zeneiskolában – továbbadja mindazt, amit délelőtt kapott.

A karmester munkájának egyik legfontosabb fokmérője mégiscsak az, hogy néhány hónap vagy egy év elteltével fejlődött-e az együttes, magasabb színvonalon játszik-e. Ez a karmester felelőssége. Emellett természetesen számos praktikus kérdéssel is foglalkozunk, hiszen a vezénylés nem működik pusztán tekintélyből, hatalomból vagy fizikai erőből: nagyon sok mindent el kell sajátítani hozzá.

Tanárként éppen az a dolgunk, hogy egy idő után már ne legyen ránk szükségük a növendékeinknek. Nagy öröm látni, amikor megtalálják a saját útjukat, és különösen jólesik, ha később is megmarad közöttünk a szakmai és emberi kapcsolat. Sok egykori növendékemmel dolgozom tovább alkotótársként, különböző közös projekteken.

– *S most így teljes a pálya: vezénylés, zeneszerzés, tanítás?*

– Számomra ez a három terület nem választható el élesen egymástól. A zeneszerzés megtanított belülről látni a műveket, a tanítás pedig arra, hogyan lehet világosan kommunikálni, bizalmat teremteni és közösen gondolkodni. Mindezt karmesterként is nap mint nap használom.

Amíg kicsik voltak a gyermekeim, a komponálás jobban összeegyeztethető volt a családi életünkkel, és nagyon fontos művek születhettek meg ebben az időszakban. Most azonban új pályaszakasz kezdődik: a következő években szeretném, ha a vezénylés – ezen belül az itthoni és külföldi vendégkarmesteri munka – az eddiginél nagyobb hangsúlyt kapna az életemben.

Igor Stravinsky: Petrushka (1947 version) (35:36)

Szegedi Szimfonikus Zenekar (2016. december 6., Szegedi Nemzeti Színház)

Ez nem a zeneszerzői vagy pedagógusi pálya lezárását jelenti. Éppen ellenkezőleg: mindazt a tudást és tapasztalatot, amelyet ezeken a területeken összegyűjtöttem, magammal viszem a zenekar elé. Huszonhat év tanítás után úgy érzem, rengeteget adtam tovább abból, amit egykor én kaptam. Most szeretném tudatosan megteremteni annak a lehetőségét, hogy karmesterként is teljesebben kibontakozhasson mindaz, ami az eddigi pályám során felépült.

Réfi Zsuzsanna

DOBSZAY-MESKÓ ILONA ALKOTÁSAIRÓL A PARLANDO KORÁBBI SZÁMAIBAN:

Dobszay-Meskó Ilona művei I. (Gyermekeirodalom)

(2017/3.)

Dobszay-Meskó Ilona művei II.

(2017/5.)

Dobszay-Meskó Ilona kamaraműveiből: Momento musicale per Chitarra; Dans le Passé; Una cartolina illustrata di Ungheria

(2019/3.)

Férjével Dobszay Péter karmesterrel